

بوی کاغذ، شارژ تبلت

ورود فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی به زندگی، همواره با تحولات مهمی در ابعاد مختلف زندگی بشر همراه بوده است. کتاب و کتابخوانی نیز از جمله حوزه‌هایی بوده که از این تحولات در امان نمانده است.

نشر الکترونیک

بوی کاغذ، شارژ تبلت

ورود فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی به زندگی، همواره با تحولات مهمی در ابعاد مختلف زندگی بشر همراه بوده است. کتاب و کتابخوانی نیز از جمله حوزه‌هایی بوده که از این تحولات در امان نمانده است. نشر الکترونیک یا به عبارتی نشر در دنیای دیجیتال و فرآیندی که از طریق ابزارهای الکترونیکی به تولید محتوا منجر می‌شود، ارمغان ورود فناوری‌های نوین ارتباطی به دنیای کتاب و کتابخوانی است که حوزه‌های مختلفی از کتاب‌ها و جزوه‌های الکترونیک تا لوح‌های چند رسانه‌ای و نشریات الکترونیک را شامل می‌شود. در مقابله با فناوری‌های امروزی دو رویکرد مطرح است؛ می‌توان در مقابل هجوم اطلاعاتی که بی‌وقفه در حال انتشار است، سدی محکم از جنس فناوری‌های مدرن و امروزی ساخت و از بارش اطلاعات برای روشن کردن مسیر زندگی آینده بهره گرفت یا به دلیل هراس از فناوری از آنها فاصله گرفت که در این صورت بدیهی است نمی‌توان در خلاف جهت این رودخانه، مدت طولانی شنا کرد.

خاطراتی که در دنیای مجازی رنگ می‌بازد

بی‌شک شما هم زمزمه‌های نابودی کتاب‌های چاپی در آینده‌ای نه چندان دور و جایگزینی کتاب‌های الکترونیک در کتابخانه‌ها را شنیده‌اید. اما شاید از جمله کسانی باشید که بر این باورید هیچ رسانه‌ای نمی‌تواند جایگزین کتاب‌های چاپی باشد؛ زیرا فکر می‌کنید نشر الکترونیک بدون لذت‌ها و جنبه‌های معنوی خواندن کتاب‌های چاپی است. درباره جایگزینی کتاب‌های الکترونیک حرف و حدیث‌های بسیاری شنیده می‌شود، اما همچنان خیلی‌ها بر این باورند که هیچ رسانه‌ای نمی‌تواند جایگزین کتاب‌های چاپی شود.

لذت ورق زدن کتاب چاپی، مطالعه کتاب در حالتی که احساس آرامش بیشتری را به همراه داشته باشد، همراه داشتن کتاب در سفر یا محل کار و امکان مطالعه آن در هر موقعیت مکانی و زمانی بدون وجود هرگونه محدودیت و وابستگی به اشکال مختلف انرژی، از جمله ویژگی‌هایی است که نشر الکترونیک در برابر آن شکست می‌خورد. گذشته از اینها هدیه دادن و هدیه گرفتن کتاب و چیدن کتاب‌های مورد علاقه مان در قفسه کتابخانه از ویژگی‌های اختصاصی کتاب‌های چاپی است که در دنیای دیجیتال رنگ مجازی به خود می‌گیرد. ما می‌توانیم یک کتاب چاپی را بارها بخوانیم و در کنار صفحات آن مطالبی را یادداشت کنیم. ساعت‌ها در کتاب فروشی به دنبال کتاب مورد نظرمان باشیم و این در حالی است که در دنیای دیجیتال همه اینها را از دست می‌دهیم.

حفظ محیط زیست زیر سایه نشر الکترونیک

نشر کتاب در دنیای دیجیتال می‌تواند تا حد زیادی در کاهش مصرف مواد اولیه مورد نیاز برای چاپ کتاب کاغذی مانند جوهر و کاغذ تاثیرگذار باشد و به این ترتیب در جلوگیری از آسیب به طبیعت و حفظ محیط زیست هم نقش داشته باشد. در سال‌های اخیر با هدف تبدیل کتاب‌های چاپی به کتاب‌های الکترونیک به منظور نجات جان درختان بیشمار که مسیر فرآیند تولید کاغذ را طی می‌کنند، جنبش‌هایی شکل گرفته است. اما بررسی‌ها نشان داده است پس از کاربردی شدن اینترنت، برخلاف آنچه در ظاهر به نظر می‌آید، مصرف کاغذ در دنیا کاهش نیافته است. در حقیقت آسان بودن دسترسی به حجم وسیعی از مطالب و داده‌ها در زمینه‌های مختلف و امکان انجام تحقیق در حوزه‌های مختلف، کاربران را تشویق می‌کند که بخش قابل توجهی از اطلاعات مورد نیازشان را در قالب نسخه‌های چاپی نگهداری کنند و این رویکرد با افزایش مصرف کاغذ همراه بوده است. در حقیقت ما اکنون در مرحله گذار از نشر چاپی به نشر الکترونیک هستیم و هنوز فرهنگ مطالعه نسخه‌های الکترونیک کتاب‌ها و مجلات و روزنامه‌های مختلف بین مردم آن‌طور که باید مورد پذیرش عمومی قرار نگرفته است. یعنی اگر بخواهیم بگوییم نشر الکترونیک می‌تواند آغازگر مسیر کاهش مصرف کاغذ و حفظ محیط زیست باشد، باید بپذیریم تا رسیدن به این هدف راهی طولانی پیش رو داریم. شاید قلم نسل آینده همان صفحه کلید رایانه یا قلم نوری و فضای آشنایی که او را به نوشتن تشویق می‌کند همان نمایشگرهای رایانه‌ای باشد.

مزایا و معایب در 2 کفه ترازو

از زمان اختراع دستگاه چاپ و انقلاب گوتنبرگ در عرصه نشر، تاکنون تحولات مختلفی در حوزه تولید و نشر کتاب اتفاق افتاده است که هیچ‌یک به اندازه ظهور اینترنت و انتشار کتاب‌های الکترونیک در بستر وب مهم و تاریخ ساز نبوده است. بسیاری از صاحب‌نظران و کارشناسان بر این باورند که کتاب‌های چاپی همواره در میان خوانندگان و کتابخانه‌ها از جایگاه خاصی برخوردار بوده و خواهد بود. این در حالی است که گروهی دیگر از تمایل ناشران برای عرضه کتاب‌های الکترونیک خبر می‌دهند. شکی نیست که چاپ کتاب‌های الکترونیک در مقایسه با نسخه چاپی این کتاب‌ها هزینه کمتری دارد. انتشار و پیرایش‌های

جدید نسخه الکترونیک کتاب ها آسان تر است و از همه مهم تر این که بسیاری از کاربران ترجیح می دهند کتاب مورد نظر خود را از طریق ابزارهای کتابخوان در دنیای مجازی مطالعه کنند. بعضی کتاب های الکترونیک فقط شامل اطلاعات متنی است؛ بعضی دیگر از این کتاب ها محتوی تصویر و نمودار بوده و برخی از آنها شامل متون اسکن شده است. اما جالب است بدانید در بعضی از این کتاب ها تصاویر متحرک یا بخشی از یک فیلم گنجانده شده است. در میان کتاب های الکترونیک کتاب های سخنگو هم دیده می شود و در نهایت به کتاب های چندرسانه ای می رسیم که در آنها امکانات بیشتری وجود دارد.

کاهش هزینه های تولید و چاپ کتاب، نیاز نداشتن به فضای فیزیکی برای انبار کتاب، سرعت بخشیدن به چرخه نشر کتاب، نیاز نداشتن به توزیع و ارسال کتاب به نقاط دیگر و وجود فرصت بیشتر برای انتشار عناوین و آثار بیشتر از مهم ترین مزیت های نشر الکترونیک در مقایسه با چاپ کاغذی است. البته باید توجه داشت که نشر الکترونیک در کنار این مزیت ها، محدودیت هایی را هم به دنبال خود دارد؛ دسترسی به اینترنت و ابزارهایی برای کتابخوانی، حق مولف، چگونگی فروش کتاب های الکترونیک و همچنین مسائلی که در زمینه خواندن کتاب های الکترونیک در محیط وب وجود دارد از جمله مشکلاتی است که باید به موازات توسعه نشر الکترونیک برای آن چاره ای اندیشیده شود.

با وجود مزیت هایی که این کتاب ها دارد، هنوز بسیاری از افراد فقط کتاب های چاپی می خردند و برای این افراد مفهوم کتاب با بوی کاغذ پیوند خورده است. در این فضای رقابتی، بسیاری از شرکت های تولیدکننده برای شبیه شدن امکانات کتابخوان ها به کتاب های واقعی تلاش می کنند؛ اما این که در نهایت این رقابت به نفع کدام یک از آنها تمام می شود، موضوعی است که هنوز پاسخ قطعی برای آن ارائه نشده است.

آینده نشر، ما را به کجا می رساند؟

در گذشته های دور انسان ها از تخته های سنگی و دیوارهای غارها برای نوشتن تفکرات و آموخته های خود استفاده می کردند تا این که ابزارهای بهتری در اختیارمان قرار گرفت. نخستین ناشران کتاب الکترونیک فقط سراغ آثاری رفتند که در مالکیت عمومی و بدون حق مولف بود. همزمان نویسندگانی که برای جلب نظر ناشران به موفقیت نرسیده بودند به دنیای وب آمدند تا با شیوه چاپ آنلاین آثارشان را منتشر کنند و به این ترتیب فهرست کتاب ها الکترونیک گسترش یافت. گرچه در کشور ما نشر الکترونیک کمتر مورد توجه قرار گرفته است، ولی واقعیت این است که آینده نشر در جهان نشر الکترونیک است. به عبارت دیگر تحولات سریعی که در عرصه فناوری در حال وقوع است، آینده نشر را به سمت الکترونیک شدن پیش می برد. اما در کشور ما این نگرانی از سوی ناشران و بخش خصوصی وجود دارد که شاید خلأ قانونی حق تالیف به از دست رفتن سرمایه آنها منجر شود و حتی نسخه های فروخته شده در اختیار عده زیادی قرار گیرد و این در حالی است که در بیشتر کشورها همراه نسخه های چاپی کتاب، لوح فشرده آن هم ارائه می شود.

عادت های کتاب خواندن در میان افراد مختلف متفاوت است. خیلی ها با فضای جدید کتابخوانی به شیوه الکترونیک احساس بیگانگی می کنند. هر چند بسیاری از جوانان این کتاب ها را به عنوان یک ابزار عادی در زندگی خود پذیرفته اند؛ اما بعضی ها هنوز بر این باورند کتابخوانی به شیوه الکترونیک یک ژست لوکس است! امروزه بیشتر افراد بویژه دانشجویان و پژوهشگران برای مطالعه و تحقیق از کتاب های الکترونیک استفاده می کنند و درصد کمی برای گذراندن اوقات فراغت خود این کتاب ها را انتخاب می کنند. آمارها نشان می دهد که بیش از 50 درصد مردم ترجیح می دهند کتاب چاپی بخوانند. خود شما که خواننده این مطلب هستید تا به حال چند کتاب الکترونیک را تا آخر خوانده اید؟

بسیاری از افرادی که به اصطلاح اهل مطالعه و کتابخوانی هستند بر این باورند که خواندن کتاب های چاپی لذت بیشتری دارد. اما شاید این دیدگاه برگرفته از عادت های آنها باشد. با توجه به ظهور فناوری های نوین در ابعاد مختلف زندگی بشر، ناگزیر این عادت ها باید کم کم تغییر کند. پیش بینی ها می گوید که آینده ما را نشر الکترونیک خواهد کرد. حتی اگر هنوز علاقه چندانی به جایگزینی نسخه های چاپی با نسخه های الکترونیک نداشته باشیم باید کم کم در این مسیر قدم بگذاریم. شاید توجه به قانون حق تالیف یا حق نشر جدی ترین اقدامی باشد که برای رعایت حقوق نویسندگان باید مورد توجه قرار گیرد.

فراک فراهانی جم / گروه دانش